

*Ramazanınız Hayırlı
Bayramınız Mübarek Olsun*

*Prof. Dr. Mustafa Çağrı
İstanbul Müftüsü*

RAMAZAN'DA SIKÇA SORULAN SORULAR VE CEVAPLARI

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Ramazan'da İstanbul Müftülüğü'ne Gelen Dinî Soruların Tahlili

Dinî soruların cevaplanması ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en başta gelen toplumu aydınlatma (irşad) görevinin bir parçasıdır. 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı kanunun birinci maddesi, "muamelât-ı nâsa dair olan ahkâmın teşri ve infazı dışında itikadât ve ibadâta dair bütün ahkâm ve mesâlihın tedvirini" Diyanet İşleri Reisliği'ne tevdi etmiştir. 22 Haziran 1965 tarih ve 633 sayılı kanunun birinci maddesi, inanç ve ibadet esaslarına "ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek ve din konusunda toplumu aydınlatmak" görevini ilave etmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı verilen yetkiler çerçevesinde gerek yurt içinden ve gerekse yurt dışından muhtelif şekillerde yöneltilen dinî sorulara Din İşleri Yüksek Kurulu ve müftülükler kanalıyla cevap vermektedir. Bunlar içinde İstanbul Müftülüğü'nün verdiği dinî soruların cevaplanması hizmeti hala müftülüğün en yoğun mesai kalemlerinden birini teşkil etmektedir. İstanbul Müftülüğü, gelen dinî soruları şifahi, telefonla ve yazılı olarak cevaplamakta-

dır. Özellikle telefonla gelen sorular diğerlerine oranla çok daha yoğundur. Yıllardır devam eden bu hizmeti İstanbul'da görev yapan vaizler ve din hizmetleri uzmanları büyük bir özveriyle deruh-te etmektedir.

2005 yılından itibaren daha düzenli ve yoğun bir şekilde sürdürülen faaliyet bu tarihten itibaren sayısal olarak kayda alınmakta, 2007 yılından itibaren de konu tasnifli istatistikler tutulmaktadır. Böyle bir uygulamanın amacı toplumumuzun dinî konularda daha çok hangi alanlarda bilgilenme ihtiyacı hissettiğinin tespit edilmesi ve buna göre vaaz-irşad hizmetleri, aile bürosunun çalışmalarını ve hutbe konularının belirlenmesinde kaynak işlevi görmeye matuftur.

Aşağıdaki bölüm, bahsettiğimiz verilerden hareketle, vatandaşlarımızın Ramazan ayında en çok sorduğu sorulara cevap olarak hazırlanmıştır. Bu sorulardan özellikle tedavi ile ilgili olanlar Din İşleri Yüksek Kurulu kararlarıdır.

RAMAZAN'DA SIKÇA SORULAN SORULAR VE CEVAPLARI

RAMAZAN ORUCUNUN FARZİYETİ VE ŞARTLARI

1. Ramazan orucu kimlere farzdır?

Namaz mükellefiyeti için gerekli olan şartlar yani Müslümanlık, ergenlik (bülûğ) ve belli bir akli olgunluk düzeyinde olmak (akıl), oruç için de gerekli ve geçerlidir.

2. Ramazan orucunu tutmamayı mübah kılan mazeretler (özürler) nelerdir?

Yolculuk hali yorucu ve yıpratıcı olduğundan, yolcu olanların orucu terketmelerine ruhsat verilmiştir (bk. el-Bakara 2/183-184). Bununla birlikte yolcu sayılan kimsenin, eğer gerçekten bir sıkıntı yoksa ve zarar da görmeyecekse oruç tutması daha faziletli görülmüştür. Oruç tuttuğu takdirde hastalığının artmasından veya uzamasından endişe eden, yahut böyle olmamakla birlikte oruç tutmakta zorlanacak olan kimseler oruç

tutmayabilir veya başlamış buldukları orucu bozabilirler. Gebelik ve çocuk emzirmek, oruç tutmaya engel olacak yaşlılık da bu kapsamdadır.

3. Ramazan orucuna ne zaman niyetlenmelidir?

Hanefilere göre Ramazan orucunun niyet etme vakti gün batımından başlayıp ertesi günün kuşluk vaktine, hatta öğle namazı vaktinin girmesinden az önceki vakte kadar devam eder. Şâfiilere göre ise Ramazan orucuna geceden niyetlenmek şarttır. Sahura kalkıp yeme ve içme de niyet yerine geçer.

HASTALIK, TEDAVİ VE ORUÇ

4. Kadınlar âdet ve lohusa hallerinde oruç tutabilirler mi?

Hayızlı ve lohusa kadının namaz kılmasının ve oruç tutmasının câiz ve sahih olmadığı, yani hayzın bu iki ibadetin ifasına engel bir mazeret sayıldığında fakihler görüş birliğindedir. Hayız süresince terkedilen namazların kaza edilmesinin gerekmediği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususlarında da görüş birliği vardır. Bu konuda Hz. Peygamber'in bilgi ve onayı dahilinde cereyan eden uygulamalar esas alınmıştır (Buhârî, "Hayız", 20; Müslim, "Hayız", 69; Ebû Dâvûd, "Tahâret", 105).

5. Oruçlu iken diş tedavisi yaptırılır mı?

Oruçlu bir kimsenin morfinli veya morfinsiz olarak diş çektirmesi, kanla karışan tükürüğün yutulmaması kaydıyla orucu bozmaz. Aynı şekilde, kan veya başka bir şey yutulmaması şartıyla diş tedavisi de yaptırılabilir.

6. Astım hastalarının kullandığı sprey orucu bozar mı?

Astımlı hastaların, sağlıkları oruç tutmalarına uygun olup başka bir hastalıkları da yoksa, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürttükleri oksijenli ilaç orucu bozmaz.

7. Göz damlası orucu bozar mı?

Damlanın yok denilebilecek kadar çok az bir kısmının, sindirim kanalına ulaşma ihtimali bulunmaktadır. Göz ve burun damlasının bu kadar miktarı affedilmiş kapsamında değerlendirilmekte ve orucu bozmadığı kabul edilmektedir.

8. Dil altı ilacı orucu bozar mı?

İlaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dil altı kullanmak orucu bozmaz.

9. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozar mı?

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozular. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozmaz.

10. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozmaz.

11. Anestezi orucu bozar mı?

Lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozular.

12. Kulak damlası ve kulağın yıkatılması orucu bozar mı?

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkatılması orucu bozmaz. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkatılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun mideye ulaşması halinde oruç bozular.

13. Fitol kullanmak orucu bozar mı?

Gıda özelliği bulunmayan fitillerin makattan kullanılması yemek ve içmek anlamına gelmediği için oruç bozulmaz. Kadının cinsel organı ile sindirim sistemleri

arasında bir bağlantı bulunmamaktadır.

Bu itibarla kadının cinsel organından kullanılan fitiller orucu bozmaz.

14. İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek orucu bozar mı?

Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de orucu bozar.

15. Kan vermek orucu bozar mı?

Oruçlu iken kan vermek orucu bozmaz.

16. Hastaya diyaliz uygulanması orucu bozar mı?

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi ve hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir. Hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz.

Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

17. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?

Halk arasında anjiyo olarak bilinen anjiyografi ve anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından oruç bozulmaz.

18. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı?

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.

19. Merhem ve ilaçlı bant orucu bozar mı?

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcıl damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu

yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

ORUÇLA İLGİLİ DİĞER HALLER

20. Hatayla veya unutarak bir şey yemek veya içmek orucu bozar mı?

Unutarak bir şey yemek ve içmekle oruç bozulmaz. Unutarak yiyip içtikten sonra orucunun bozulmuş olduğu zannıyla veya gece niyetlenemeyip gündüz niyetlendikten sonra, gündüz yapılan bu niyetin niyet sayılmayacağı zannıyla günün geri kalan kısmında bilerek bir şey yiyip içmek veya cinsel ilişkide bulunmak orucu bozar.

21. İstifra etmek (kusmak) orucu bozar mı?

Kusma, kasten yapılmadığı durumlarda orucu bozmaz. Kasten yapıldığında ise, sadece ağız dolusu olması halinde bozar.

22. Oruçlu iken diş fırçası veya misvak kullanılabilir mi?

Diş fırçalamak oruca zarar vermez, mekruh da değildir. Boğazdan kaçırmamak şartıyla macun da kullanılabilir.

23. Yağmur, kar ve dolunun yutulması orucu bozar mı?

Ağıza giren yağmur, kar veya doluyu isteyerek yutmak, su içme kapsamında değerlendirildiği için orucu bozar. Fakat, kişinin kastı olmaksızın boğaza inen yağmur, kar ve dolu orucu bozmaz.

24. Ramazan ayında cünüp olarak sabahlamak caiz midir?

Sabah namazının vaktini geçirmemek kaydıyla cünüp sabahlamak câiz ise de ibadete başlarken temiz olmak

düşüncesiyle daha önce gusletmek uygundur. Hayız ve nifastan temizlenen kadınlar için de aynı durum geçerlidir. Bununla birlikte cünüp olarak sabahlayan kimsenin gerekli dikkati göstermek (ağza ve burna su vermede aşırıya kaçmamak) şartıyla, banyo yapması câizdir.

25. Oruçlu iken ihtilam olmak orucu bozar mı?

Oruçlu iken rüyada ihtilam olmak orucu bozmadığı gibi, gusletmeyi geciktirerek cünüp olarak sabahlamak da oruca bir zarar vermez. Ancak, zorunlu bir durum olmadıkça, hemen boy abdesti alınmalıdır.

26. Parfüm ve kolonya sürünmek ve koklamak orucu bozmaz.

Parfüm veya kolonya sürünmek ve koklamak orucu bozmaz.

KAZA VE KEFARETİ GEREKTİREN DURUMLAR

27. Kefaret ve kazayı (61 gün) gerektiren durumlar nelerdir?

Hanefilere göre kaçınılması gereken üç şey (yeme, içme, cinsel birleşmeden) biriyle, bilerek ve isteyerek orucun bozulması durumunda kefaret gerekir. Şafiilere göre sadece cinsel birleşme durumunda kefaret gerekir.

28. Sadece kazayı (1 gün) gerektiren durumlar nelerdir?

Yeme, içme, cinsel birleşme dışında bir sebeple bileerek ve isteyerek orucun bozulması durumunda kefaret gerekmez sadece kaza gerekir. Bunun dışında sabah vaktinin girip girmediği konusunda şüphesi

bulunan kimse yiyip içmeye devam ederken o esnada ikinci fecrin doğmuş olduğu (yani imsak vaktinin girdiği) ortaya çıksa oruç bozulur ve kaza etmesi gerekir, kefaret gerekmez.

FİDYE

29. Kimler fidye verir?

Oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlılar ve şifa ümidi olmayan bir hastalığa yakalanan kimseler, daha sonra kaza etmesi mümkün olmadığından her gününe karşılık bir fidye öder. Bir oruç fidyesinin tutarı, fitır sadakası tutarına denktir.

30. Fidyeye nasıl verilir?

Her bir oruç için bir yoksul doyurulabileceği gibi tutulamayan gün hesabınca fidye Ramazan ayı başında veya sonunda, nakit para veya mal olarak verilebilir.

FİTRE

31. Fitreye (fitır sadakası) kimler

yükümlüdür?

Fitır sadakasının dinen gerekmesinin (vücûb) sebebi, ilgili hadislere dayanılarak "sağ olarak ramazan bayramına kavuşmuş olma" şeklinde belirlenmiştir. Hanefi mezhebinde ihtiyacı olan eşyadan ve borçlarından fazla olarak zekat nisabı kadar malı, parası bulunan her hür Müslümanın fitre vermesi vacip olur. Zekat zengininde servetin üzerinden sene geçmesi gerekirken, fitre zengininde sene geçmesine gerek olmaz.

Diğer mezheplerde ise zengin fakir her müslüman fitre ile yükümlüdür.

32. Fitre ne zaman ödenir?

Hız. Peygamber'in uygulamasına binaen fitrenin bayram namazına gitmeden önce verilmesi müstehaptır. Bununla birlikte bilginler, yine Hz. Peygamber'in hadislerinde ifade edilen yoksulların ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla uygun olarak fitrenin bayramdan bir iki gün önce ödenmesini teşvik etmişlerdir. Fitrenin bayramın birinci gününden sonraya bırakılması ise câiz değildir; ancak zamanında ödenmemiş olmasından dolayı fitre yükümlülüğü sona ermez.

33. Fitre kimlere verilir, kimlere verilmez?

Zekattaki gibi ana babaya, dedeye, büyük anneye, evlada, toruna, hanıma ve Müslüman olmayana fitre verilmez.

34. Vekâletle fitre verilebilir mi?

Fitre olduğuna niyet etmek suretiyle vekâletle fitre verilebilir.

35. Fitre verirken fitre olduğunu söylemek gerekir mi?

Verilen malın fitre olduğuna kişinin niyet etmesi yeterlidir. Verilen kişiye fitre olduğunu söylemek gerekli değildir.

36. Fitre vermek için âkil-bâliğ olma şartı var mıdır?

Âkil ve bâliğ olması şart değildir. Küçük çocuğun ve akıl hastasının malları varsa bunların fitreleri mallarından verilir. Bâliğ olmayan çocukların malı yoksa bunların fitresini velileri verir.

37. Geçmiş senelerde verilmeyen fitreler verilir mi?

Verilir. Kaza edilmiş olur.

38. Bir özür sebebiyle oruç tutamayan kimsenin fitre vermesi gerekir mi?

Bir özrü olsun olmasın oruç tutmayanın fitre vermesi gerekir.

39. Doğmamış çocuğun fitresini vermek gerekir mi?

Gerekmez.

40. Yurt dışında olan bir kişi fitresini hangi ölçüye göre verir?

Yurtdışında yaşayan bir kimse fitresini yaşadığı ülkede açıklanan rakamlara göre verir.

41. Kişinin fitresini bulunduğu yerde vermeyip memleketine veya başka bir yere göndermesi caiz midir?

Fitre veren kişinin bulunduğu yerden başka bir yere fitresini göndermesi caizdir. Ancak fitrenin bayramdan önce ihtiyaç sahibine ulaştırılmasına dikkat edilmelidir.

ZEKAT

42. Zekat kimlere farzdır?

Bir kimsenin zekat vermekle mükellef olması için müslüman, hür, akıllı, bülüğ çağına erişmiş olması; borcundan ve asıl ihtiyaçlarından fazla hakikaten ya da hükmen artıcı, yani kazanç sağlayıcı nitelikte nisap miktarı mala (asgari 80.18 gr. altın veya bunun tutarında para, ticaret malına) sahip olması ve bunun üzerinden bir ay yılı geçmesi gerekir. Bu farzın sahih olarak ödenebilmesi için de ehline verilmesi ve verilirken de niyet edilmesi gerekir. Hırsızlık, gasp, rüşvet, faiz gibi haram yollarla kazanılan -haram mal-

zekata tâbi değildir. Çünkü âlimler haram malı, elinde bulunduranın mülkünü kabul etmemişler, onda tasarrufu yasaklamışlardır.

43. Zekat vermenin belirli bir zamanı var mıdır?

Zekata tâbi mallarda aranan şartlardan biri, o malın üzerinden bir kamerî yılın geçmiş olmasıdır. Bu şart, altın ve gümüş para (veya bunun karşılığı para), ticaret malları ve hayvanlar için geçerlidir. Zekat, farz olduğu andan itibaren verilmelidir. Bunun için Ramazanı beklemeye gerek yoktur.

44. Alacağın zekatının verilmesi gerekir mi?

Geri ödeneceği kesin olan alacakların, her yıl alacaklı tarafından zekatlarının ödenmesi gerekir. Alacak tahsil edilmeden önce zekatı verilmemişse, tahsil edildikten sonra, geçmiş yıllara ait zekatlar da ödenmelidir. İnkâr edilen veya geri alınma ihtimali olmayan alacakların ise her yıl zekatının verilmesi gerekmez. Böyle alacağı olan bir kişi alacağı eline geçtiği andan itibaren zekat mükellefi olur; geçmiş yıllar için zekat ödemez.

45. Alacaklı borçlusuna zekat verebilir mi?

Zengin alacaklısına zekatını verebilir. Borçlu onu aldıktan sonra kendi borcunu ödemek zorunda değildir. Ama borç yerine, aldığı zekatı verirse borcunu ödemiş sayılır.

46. Zekat kimlere verilir?

Zekat, Tevbe sûresinin 60. âyetinde buyrulduğu üzere "fakirler, düşkünler, zekat toplayan memurlar, kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir."

47. Zekat kimlere verilmez?

Ana-baba, dede-nine, eş, çocuklar, torunlar, Müslüman olmayanlar ve zenginlere zekat verilmez.

48. Zekat ve fitre, hayır kurumlarına verilebilir mi?

Aldıkları zekat ve fitreleri bir fonda toplayıp bunu yalnızca Tevbe suresinin 60. âyetinde belirtilen yerlere sarf ettikleri bilinen ve kendilerine her bakımdan güvenilen kimseler eliyle yönetilen dernek, kurum ve yardımlaşma fonlarına zekat ve fitre verilmesinde dinen bir sakınca yoktur.

49. Sadaka-i Cârîye amacıyla kullanılacak yerlere zekat verilir mi?

Cami, çeşme, yol ve köprü gibi yerlere zekat verilmez. Çünkü zekatta temlik (yani zekatı, zekata ehil olanların mülkiyetlerine geçirmek) şarttır. Zekatı fakirin eline verilerek mülkiyetlerine geçirilmesi şarttır. Cami ve benzeri şeylerde böyle bir durum yoktur.

50. Hangi gayr-i menkulun zekatı vardır?

Gelir getirmeyen bir gayri menkul için zekat verilmezken kira getiren gayri menkule şartlarını taşıması halinde zekat düşer. Mal sahibinin yıllık kira geliri, kiralanan için yapmakta olduğu mûtat harcamalar ve yıllık temel ihtiyaçları karşılığı çıktıktan sonra nisab miktarını bulmakta ise, bu miktarın % 2,5'u (kırkta biri) zekat olarak ödenir.

51. Farklı cinste olan malların zekatı nasıl hesaplanır?

Farklı ayardaki altınlar paraya çevrilir, ayrıca varsa üzerine ilave edilir, toplamın kırkta biri zekat olarak ödenir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İftar Duası
Allah'ım! Senin rızanı kazanmak için oruç tuttum,
senin verdiğin rızıkla orucumu açtım. Sana inanıp güvendim.
Ey lütuf ve ikramı geniş olan Rabbim! Beni bağışla.

Amin

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Demirtaş Mahallesi, Fetva Yokuşu Sokak,
No: 44 • 34460 Fatih / İstanbul
Tel: 0212 512 23 20 • Fax: 0212 512 32 52
Alo Fetva: 0212 526 16 80
www.istanbulmuftulugu.gov.tr
info@istanbulmuftulugu.gov.tr